

Commissie voor onderwijs 8 oktober 2015

Inleiding

Het GO! is verheugd dat er werk gemaakt wordt van een Masterplan Scholenbouw en wenst een constructieve bijdrage te leveren aan de realisatie ervan. Het GO! heeft als bouwheer en beheerder van 3400 schoolgebouwen heel wat expertise in huis.. We onderschrijven de verschillende uitdagingen zoals gesteld in het Masterplan en kunnen ons vinden in de vooropgestelde strategische doelstellingen. We merken dat er grote raakvlakken zijn met de recent gevoerde beleidsvorming binnen onze eigen organisatie. Het GO! heeft namelijk de laatste jaren volop ingezet op een sterk bouwbeleid, door middel van 'integraalplannen'.

Een integraalplan is een ruimtelijk beleidsplan. Dergelijk ruimtelijk beleidsplan kan niet worden opgemaakt zonder rekening te houden met wat er in de scholen gebeurt (pedagogische invulling), wie de gebouwen gebruikt en zonder vooruit te kijken. Met de integraalplannen wil het GO! vorm geven aan het onderwijs van de toekomst. Om een sterk verankerd en realistisch verhaal op te bouwen wordt hierbij participatief gewerkt zodat alle belanghebbenden maximaal betrokken worden.

1. Bekommernissen van het GO! in het Masterplan Scholenbouw

1.1.Financieel

De jarenlange onderfinanciering in scholenbouw tekent zich af op verschillende domeinen:

1.1.1. Basiskwaliteit garanderen – bedreigde capaciteit aanpakken

Onze eerste prioriteit is de bestaande scholen optimaal kunnen beheren en behouden. Een goede huisvesting moet voldoen aan basiskwaliteiten, elke school dient een gezonde, veilige, toegankelijke en duurzame leeromgeving te zijn. Leerlingen laten leren in gezonde en veilige omstandigheden is een basisrecht.

Maar de werkelijkheid is anders. Als we in het veld kijken en de doorlichtingsverslagen van de onderwijsinspectie doornemen, merken we dat er heel veel 'bedreigde capaciteit' is. In Vlaanderen zit 1 kind op 2 zit in gebouwen die grondig moeten worden gerenoveerd, 1 kind op 7 zit in gebouwen die vervangen moeten worden.

In het kader van de integraalplannen maakt het GO! van al zijn gebouwen een objectieve conditiestaatmeting op. Daarbij stellen we vast dat ongeveer de helft van ons patrimonium dringend aan grondige renovatie toe is, zo niet gaan deze schoolgebouwen onherroepelijk verloren en is nieuwbouw noodzakelijk.

Maar ook een goed onderhoud is onontbeerlijk. Het gaat hier niet over dagelijks onderhoud zoals schoonmaak, maar over kleine herstellingen of onderhoud aan technische installaties. Vandaag ontvangt het GO! hiervoor jaarlijks 20 miljoen euro, terwijl er 75 miljoen euro nodig is om het behoud van

gebouwen op termijn te garanderen. Onvoldoende investeren in onderhoud resulteert in de versnelde degradatie van schoolgebouwen. Extra middelen zijn met andere woorden broodnodig.

Een aantal maatregelen zouden al enig soelaas kunnen bieden. Het GO! vraagt bv. om in te zetten op de verlaging van het BTW tarief van 21% naar 6%. Daarnaast vraagt het GO! om in te zetten op de afstemming van subsidies van bijvoorbeeld onroerend erfgoed, maar ook van sport, jeugd en zorg.

1.1.2. Nood aan bijkomende capaciteit

Het GO! heeft de laatste jaren sterk ingezet op capaciteitsuitbreiding in het basisonderwijs. We merken dat de golf zich stilaan manifesteert in het secundair onderwijs. We vragen hiervoor dan ook de nodige aandacht, het capaciteitsprobleem in het secundair onderwijs zal immers een andere aanpak vergen. Een leerling in het secundair onderwijs kiest immers voor een richting, niet voor een vrije plaats. Deze uitdaging kan ook niet los gezien worden van de modernisering van het secundair onderwijs.

We vragen om voldoende middelen en de ruimte om de juiste keuzes te maken en niet alleen op snelheid in te zetten. We vragen een structurele aanpak vanuit een meerjarenbegroting, maar willen toch duiden op het belang van lokaal overleg om de afstemming in gegenereerde capaciteit over onderwijsverstrekkers heen te waarborgen.

1.1.3. Alternatieve financiering actief ondersteunen

Het GO! is tevreden dat het masterplan scholenbouw inzet op alternatieve financiering. De noden zijn zo groot dat deze niet uitsluitend kunnen opgelost worden via de bestaande financiering en subsidiëring. Dat nieuwe projectspecifieke DBFM-operaties, mogelijkheden inzake Europese subsidies en ESCO's worden onderzocht, kunnen we enkel maar toejuichen.

Belangrijk is dat er rekening gehouden wordt met de ervaringen van de lopende DBFM-procedure.

Wij stellen vast dat het voorliggende Masterplan Scholenbouw AGION hierbij als partner naar voor schuift. Bij de huidige DBFM projecten werd daartoe gekozen omwille van pragmatische redenen. Het GO! heeft toen al aangegeven dat het als een volwaardige partner wenst te worden gezien. De bevoegdheid inzake Scholenbouw en het beheer van het patrimonium voor het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap is een overgedragen bevoegdheid aan de Raad van het GO!. AGION kreeg bovendien een ander juridisch statuut als EVA, met vertegenwoordiging van het gesubsidieerd onderwijs in de Raad van bestuur.

Het GO! wil zich hierbij als een loyale partner opstellen die mee de ambities van de Vlaamse overheid wil realiseren. Het GO! vraagt om bij alle besprekingen te worden betrokken.

Het GO! wilt zich engageren om de juiste invulling te geven aan deze alternatieve benaderingen. Met de opmaak van de Integraalplannen zijn er binnen dit kader verschillende opportuniteiten aan het licht gekomen. Het integraalplan Brussel bijvoorbeeld, toont de mogelijkheid aan om gefaseerd, via een proactief beleid en door de optimalisatie van eigen domeinen, tegen 2030 een 5000-tal extra plaatsen te creëren. Dit onderzoek naar bijkomende capaciteitsuitbreiding werd dan ook als een vehikel aangegrepen om een antwoord te bieden aan verschillende uitdagingen, zoals het omgaan met bedreigde capaciteit, de hervorming secundair onderwijs, de optimalisatie en renovatie van bestaande infrastructuur, enzovoort.

1.2. Het GO! als volwaardige partner

Het GO! is niet betrokken bij de uitwerking van het masterplan. De bevoegdheid inzake Scholenbouw en het beheer van het patrimonium voor het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap is een overgedragen bevoegdheid aan de Raad van het GO!

AGION kreeg bovendien een ander juridisch statuut als EVA, met vertegenwoordiging van het gesubsidieerd onderwijs in de Raad van bestuur. Het GO! wenst dan ook als volwaardige partner betrokken te worden bij de gesprekken.

Door onze gelaagde structuur kunnen we de aanpak van ons integraal bouwbeleid niet enkel en alleen op Vlaams niveau benaderen maar ook de lokale noden vaststellen en erop inspelen. Eén van de grote troeven binnen onze aanpak is het monitoren van de impact van onderwijsvernieuwing zoals de modernisering van het secundair onderwijs en de gevolgen voor de schoolinfrastructuur. Dit maakt ons tot een sterke partner inzake scholenbouwbeleid.

1.3. Het waarborgen van de vrije keuze

Het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap neemt in het Vlaamse onderwijslandschap een unieke positie in. Het GO! kreeg bij bijzonder decreet de grondwettelijke opdracht om neutraal onderwijs te organiseren en de vrije keuze van ouders, leerlingen en cursisten te waarborgen. Hiermee onderscheidt het GO! zich van andere onderwijsverstrekkers.

Het GO! vraagt hiervoor politieke en beleidsmatige erkenning.

Het GO! vraagt aan de overheid de nodige middelen ter beschikking te stellen zodat het ouders de mogelijkheid kan bieden om hun kind effectief naar een school van hun keuze te sturen zonder dat praktische bezwaren (geografische ligging, aanbod, capaciteitstekort,...) hen hiervan weerhouden.

In september heeft het GO! 3.700 weigeringen moeten noteren omdat er onvoldoende plaats was in de school van hun keuze.

1.4. Bouwbeleid = sterke visie op onderwijsvernieuwing

De school van de toekomst moet een centrale positie innemen in een snel evoluerende maatschappij. Leerlingen leren op andere manieren dan vroeger. Naast kennis vraagt de maatschappij ook nieuwe vaardigheden. Onze schoolgebouwen moeten deze nieuwe werkmethodes kunnen faciliteren en stimuleren. Ze moeten flexibel genoeg zijn om veranderingen in het onderwijs op te vangen, zoals de modernisering secundair onderwijs en het M-decreet.

Een inspirerende en innovatieve schoolomgeving is naast een multifunctioneel gebouw ook de weerspiegeling van een nieuwe visie op onderwijs. De school van de toekomst is een leer-, speel- en ontmoetingsplaats, ook buiten de traditionele schooltijd en los van het traditionele schoolgebouw. Maar inzake regelgeving en afstemming tussen subsidiekanalen zijn er nog veel groeikansen. Denken we maar aan de combinatie van scholen en zorginstellingen.

Het GO! is ervan overtuigd dat we sterk moeten inzetten op multifunctionele gebouwen en brede schoolomgevingen, maar wat er volgens ons nodig is:

- 1) partnerschap stimuleren en ondersteunen vanuit de overheid
- 2) de middelen structureel aan het multifunctionele te verbinden
- 3) een bovenlokale begeleiding
- 4) een sterke beleidsvisie op onderwijs

Het GO! vraagt bijkomend om de Vlaamse Regelgeving inzake scholenbouw (fysische en financiële norm) te herzien en de nodige flexibiliteit in te bouwen om onderwijsvernieuwing mogelijk te maken.

2. Integraalplannen

Onze netstructuur stelt ons in staat om alles te bundelen:

- Vertrekkend van een sterke onderwijsvisie
- Rekening houdend met demografie
- Als beheerder van 3.400 gebouwen

Het GO! heeft met integraalplannen een sterk instrument in handen om al deze lagen te bundelen. Op die manier kunnen we een sterk strategisch en proactief bouwbeleid voeren en ons patrimonium, dat eigendom is van de Vlaamse Gemeenschap, als een goede huisvader beheren. Wij zien daarom onszelf als een sterke partner met veel expertise om een bijdrage te leveren aan het scholenbouwbeleid in Vlaanderen en Brussel.

Het GO! is begin 2014 gestart met de opmaak van integraalplannen voor elke scholengroep. Het opzet is dat uiterlijk in 2018 alle scholengroepen over een integraalplan beschikken.

Een integraalplan is meer dan een infrastructuurplan. Een integraalplan vertrekt vanuit een duidelijke visie op onderwijs, rekening houdend met omgevingsfactoren als demografische groei of krimp, denken we bijvoorbeeld aan cijfergegevens zoals geboortecijfers, economische gegevens van de regio, leerlingenpopulatie, huidig onderwijsaanbod enz. Maar ook rekening houdend met veranderingen binnen het onderwijsveld zoals modernisering secundair onderwijs, M-decreet,.. en de maatschappelijke uitdagingen zoals gesteld in de inleiding van dit document.

Uiteraard is elke school en bij uitbreiding elke scholengroep uniek. Door zijn ruimtelijke ligging, historiek, sociaal-maatschappelijke inbedding en profiel, pedagogische aanpak, organisatorische eigenheid. Elk integraalplan van een scholengroep is dus maatwerk en de inbreng van de scholengroep bij de opmaak van een integraalplan is uniek. Toch dienen alle integraalplannen te kaderen in een groter geheel. Het Integraalplan GO! zal de krijtlijnen uitstippelen voor hoe we de vertaalslag maken van het GO! onderwijs naar de fysieke schoolomgeving.

Behalve een meerjarenplanning en het stellen van prioriteiten doet dit beleidsdocument uitspraken over pedagogische thema's.

De opmaak van de verschillende Integraalplannen is voor het GO! een belangrijk leertraject, zowel lokaal in het veld als net-breed. De tot nu toe opgedane ervaring inzake reguliere financiering leert ons dan ook het belang van de inzet op een tweesporenbeleid:

Enerzijds blijft het uitermate noodzakelijk om een inhaalbeweging te maken op vlak van het creëren van de basiskwaliteit binnen de bestaande infrastructuur en het voorzien van de nodige capaciteitsuitbreiding, anderzijds is het een maatschappelijke uitdaging om te blijven investeren in innovatie in al haar facetten.

Om dit te kunnen bereiken moet de volgende jaren heel veel worden ingezet in een proactief beleid en alternatieve financiering.

2.1.Mechelen

De sterkte van het GO! is net dat we de schaal van een individuele school kunnen overstijgen.

Voorbeeld Mechelen:

Met de modernisering SO, die toen stilaan vorm kreeg in het achterhoofd, én de wetenschap dat de groei, die zich toen voornamelijk manifesteerde in het basisonderwijs, zich binnen een aantal jaren zou manifesteren in het secundair onderwijs is men aan de slag gegaan.

Men heeft het toenmalig aanbod in de verschillende GO! scholen in het secundair onderwijs sterk onder de loep genomen. Tegelijkertijd werden alle gebouwen en domeinen grondig in kaart gebracht en gescreend op bouwfysische staat, maar ook op ruimtelijke mogelijkheden. Na een intensief participatie traject over de verschillende niveaus en geledingen heen, is men gekomen tot de clustering van het studietoer aanbod op 5 verschillende ruimtelijke campussen. Elke cluster staat voor een specifiek studiedomein of belangstellingsgebied. Een aantal studierichtingen zijn ondertussen verhuisd, zodat ze aansluiten bij de 5 verschillende thema's.

Leerlingen kiezen vandaag in Mechelen in functie van hun talent en interesse. Gelijkgestemde leren samen over de verschillende studiefinaliteiten heen. En elke leerling en leerkracht krijgt optimale groeikansen.

2.2.Antwerpen

Voorbeeld Antwerpen: De inzet bij dit integraalplan was voornamelijk het capaciteitsprobleem in het basisonderwijs.

Domino-verhaal: De belangrijkste stap was het samenvoegen en optimaliseren van 2 internaten op 1 locatie. Door een aantal verhuisbewegingen, optimalisatie en clustering van opleidingen werd er op verschillende locaties plaats vrijgemaakt voor in totaal bijna 1000 leerlingen.

Een dergelijke verhuisbeweging uitvoeren is geen evidentie, het heeft immers een weerslag op de leefwereld van veel leerkrachten, leerlingen, administratief personeel,... . We zijn ervan overtuigd dat dit enkel mogelijk was door middel van een participatief traject, waarbij communicatie, informatie en medezeggenschap essentieel zijn. Maar het aantoonbaar maken van maatschappelijke noden, zoals capaciteitsproblematiek, en dit concreet vertalen naar ruimtelijke mogelijkheden helpt om zulke ingrijpende veranderingen mogelijk te maken.

2.3.Brussel

Voorbeeld Brussel: Proactief beheer en alternatieve financiering: Hiervoor is het noodzakelijk om naast het voorzien van voldoende middelen voor de nodige inhaalbeweging ook bijkomende middelen te voorzien voor een ondersteuning van de inrichtende machten inzake alternatieve aanpak en financiering.

De noden op het vlak van financiering zijn zo groot dat geen enkel plan noch masterplan, noch integraalplan kan dit probleem kan oplossen. Het huidige economisch klimaat en de grote achterstand in scholenbouw noodzaakt ons om in te zetten op alternatieve financiering.

Het GO! wilt zich engageren om de juiste invulling te geven aan deze alternatieve benaderingen. Met de opmaak van de Integraalplannen zijn er binnen dit kader verschillende opportuniteiten aan het licht gekomen. Het integraalplan Brussel bijvoorbeeld, toont de mogelijkheid aan om gefaseerd, via een

proactief beleid en door de optimalisatie van eigen domeinen, tegen 2030 5000-tal extra plaatsen te creëren.

Dit onderzoek naar bijkomende capaciteitsuitbreiding werd dan ook aangegrepen om een antwoord te bieden aan verschillende uitdagingen, zoals het omgaan met bedreigde capaciteit, hervorming SO, optimalisatie en renovatie van bestaande infrastructuur enzovoort.

2.4. Inventarisatie en conditiestaatmetingen

Het GO! werkt momenteel aan een inventarisatie van haar gebouwen. De conditiemeting is de voorbije jaren een van de belangrijkste instrumenten voor vastgoedbeheer en –beleid geworden. Een meerjarenplanning voor bouw- en onderhoudswerken start met het in kaart brengen van de actuele staat of ‘conditie’ van een gebouw aan de hand van de gebouwdelen en de installaties ervan. Conditie meting is een instrument om de kwaliteit van gebouwen en installaties objectief en uniform te meten.

Dit instrument maakt de onderhoudstoestand inzichtelijk en overdraagbaar omdat de procedure vastligt. In België bestaat er geen norm of richtlijn inzake conditiemeting maar de meeste bedrijven en overheden gebruiken de Nederlandse norm NEN 2767. Elk gebouw krijgt hierdoor een objectieve score die loopt van 1 tot 6. Daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Door middel van deze score krijgt het GO! niet enkel een zicht op de belangrijkste gebreken aan de schoolgebouwen maar kan men ook op basis van objectieve criteria de nodige prioriteiten stellen.

Het GO! grijpt de opmaak van 28 integraalplannen aan om een Facilitair Management Informatie Systeem voor de organisatie te implementeren. Hierdoor zal het GO! in al zijn geledingen beter in staat zijn om zijn gebouwen en domeinen te beheren. Het gaat niet alleen over het beheer van de bestaande bouwplannen, maar ook over een meerjaren-onderhoudsplanung, conditiestaatmeting, contracten, berekening van de fysische norm, energieverbruik, haalbaarheidsonderzoeken, aktes, kadastrale uittreksels ...

3. Synthese

Het GO! juicht het initiatief om een via een masterplan scholenbouw de problematiek structureel aan te pakken toe. We willen dan ook een volwaardige partner zijn in de verdere concretisering ervan.

Wel wil het GO! wijzen op een aantal aandachtspunten en bezorgdheden. Zo vraagt het GO! om:

- dringend voldoende middelen ter beschikking te stellen om enerzijds de bedreigde capaciteit structureel aan te pakken en anderzijds om de nodige bijkomende capaciteit te creëren;
- alternatieve financiering actief te ondersteunen;
- het grondwettelijk gewaarborgde recht op vrije keuze in het volledige grondgebied te garanderen;
- een bouwbeleid te ontwikkelen vanuit een sterke visie op onderwijsvernieuwing.

Het GO! reikt de hand om vanuit haar expertise hier actief toe bij te dragen. Met de integraalplannen hebben we een sterk instrument in handen om een proactief en strategisch scholenbouwbeleid effectief en efficiënt vorm te geven.

Raymonda Verdyck
Afgevaardigd bestuurder
GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap